

דבר העורכת

לקוראים שלום,

שנה אזרחית חדשה מוצלחת! היום מתחילה שנת 2017 ואנחנו רוצים לאחל לכם שנה טובה, בריאה ומלאה בחוויות בולאיות ובגילויים בולאיים מדהימים. היום זה גם היום האחרון של חנוכה ואנו תקווה כי ניצלתם את החופש למנוחה, בילוי עם משפחה וחברים וגם עיסוק בתחביב הבולאי. להזכירכם, הבטאון יוצא מדי חודשיים וכרגיל נשמח לשמוע מכם ולקבל מכם כתבות בנושאים בולאיים מעניינים.

בקרב מתחילה גם שנה סינית חדשה – והפעם שנת התרנגול.

הבולים הם מאיי כריסטמס והם הונפקו ב-26.12

אז מה בגיליון? איתמר עצמון כותב על בולי גיניאה שהוצגו בתערוכת הבולים לאחרונה. אירינה בוצ'בר-ציגלמן מספרת על מסיבות תה. ולבסוף, בכל גיליון, חידון בולאי נושא פרסים.

שלכם, שביט

מגיאנה לירושלים

איתמר עצמון

אוסף בולי גיאנה הבריטית – מהנחשקים ומהמפורסמים בתולדות הבולאות – הוצג לאחרונה לראווה בתערוכת בולים בירושלים. סביב האוסף רוחשים סיפורים על תשוקה בולאית נטולת גבולות, ועל חזונם האמיץ של אנשי המושבה הרחוקה להצעידה לעבר הקדמה.

תערוכת בולים שנערכה לאחרונה בבנייני האומה בירושלים בהשתתפות מדינות שונות עוררה עניין מיוחד בקרב הקהילה הבולאית. במסגרת התערוכה התמודדו במתחם אחד 73 תצוגות של אספנים ותיקים מרחבי העולם אשר נבחנו על ידי שופטים מנוסים. במאה ה-21 תערוכות בולים הן אמנם דבר שבשגרה, אך הסיבה שהקהילה הבולאית המקומית יצאה מגדרה טמונה באחד האוספים שהוצגו בתערוכה – אוסף בולי גיאנה הבריטית, פינה גאוגרפית נשכחת ונידחת שהפכה ברבות השנים מושא למאוייהם של בכירי הבולאים ואף הניבה את הבול היקר בעולם.

בולי גיאנה הבריטית הונפקו אמנם בתנאים פרימיטיביים, אך ניכרת בהם השאיפה לשמור על כללים אירופיים מוקפדים, המשקפת את חזונם של אנשי המקום לחזק את הקשרים עם מדינות המערב. מעבר להיותם מקור ידע על קורות המושבה מהווים בולים אלה – על שלל הסיפורים סביב גילויים וגלגולם במרוצת השנים – תופעה שהותירה חותם בעיצוב פניה של הבולאות.

בולים חתומים

גיאנה הבריטית – מושבה אנגלית שהתקיימה בין השנים 1831-1966 בחלקה הצפון מזרחי של דרום אמריקה – משקפת את התמורות שעברו הקולוניות האירופיות במרוצת המאה ה-19, בשנים שבהן בוטלה העבדות במחוזות אלה ובמקביל גברו בהם שאיפות להתערות בעולם המערבי. המושבה התאפיינה בהרכב אתני מגוון של תושביה – התושבים האינדיאנים המקומיים, שחורים שהתיישבו בערים לאחר ביטול העבדות, ותושבים זרים שהגיעו מהודו, מסין ומפורטוגל במהלך המאה ה-19 בחיפוש אחר פרנסה. גיוון אתני זה מאפיין את גיאנה עד היום. חרף ההבדלים התרבותיים ששררו בין התושבים הם הצליחו להתאגד מתוך שאיפות כלכליות משותפות. הקרקע באזור גיאנה הייתה פורייה וצמחו בה פרא קני סוכר. התושבים החליטו לנצל את הביקוש הגואה לסוכר ואת קרבת המושבה לחופי האוקיינוס האטלנטי ולייסד תעשייה משגשגת של ייצוא קני סוכר.

כחלק מהתכנית נסללה לאורך המושבה מסילת ברזל – המסילה הראשונה בדרום אמריקה – ועם פתיחתה ב-1850 נחנך גם קו דואר קבוע. מושלי המושבה שאפו להקים בית דואר פעיל ומודרני כדי ליצור אצל הלקוחות מעבר לים תדמית של מושבה מפותחת, ועל כן הוחלט לאמץ את השימוש בבולי דואר – שיטה שהונהגה בבריטניה ב-1840 ואומצה עד מהרה על ידי המעצמות האחרות – במטרה להרחיב את קשרי הסחר הבינלאומי של המושבה.

כיוון שאספקת בולים מאירופה הייתה כרוכה בהמתנה ארוכה, הוחלט להנפיק בולים בבית הדפוס של העיתון המקומי. סדרת הבולים הראשונה הודפסה ביוני 1850 בתנאים פרימיטיביים, ובהיעדר גלופה הדומה לבולי הדואר האחרים שהונפקו בתקופה ההיא – בולים מלבניים קטנים – הוחלט ליצור גלופה ממוטות פליז שהולחמו לעיגול פחוס. הבולים הונפקו בשלושה עריכים שונים – ארבעה, שמונה ו-12 סנט – ונועדו למשלוח בתוך המושבה ומחוצה לה. כדי למנוע זיופים הונחו פקידי הדואר לחתום את שמם על הבולים כערובה למקוריותם.

בולאות בחקירה

כעשרה חודשים אחר כך ייסד הדואר שירות פנימי של העברת מכתבים בעיר הבירה של המושבה, ולשם כך הודפסו בולים בעריך נמוך של שני סנטים. השירות נסגר כעבור זמן קצר, שכן בשל התעריף הגבוה יחסית התושבים לא היו מעוניינים בו. בולים מעריך זה הם מהנדירים בעולם וידועים רק עשרה כמותם – ארבעה בולים בודדים, ושלוש מעטפות שעל כל אחת הודבקו שני בולים. אחת ממעטפות אלה מצויה באוסף הפרטי של מלכת אנגליה.

זוג בולים מהסדרה הראשונה בעריך הנדיר של שני סנטים על מעטפה שנרכשה על ידי המלך ג'ורג' החמישי ונמצאת כיום באוסף הבולים של מלכת אנגליה

שתי מעטפות התגלו במקרה ב-1896. את הראשונה מצא בנו של אדוארד גורדון – שאליו נשלחה המעטפה. הבן חיפש את אלבום הבולים המשפחתי אך לא מצא אותו. במהלך סידור שגרתי של מסמכים, שכלל שרפת מכתבים ישנים, הבחין במעטפה עם הבולים ושלף אותה באבחת יד מהערמה הבוערת.

המעטפה השנייה התגלתה בעת מגבית קהילתית של בולים ישנים שערכה אחת מהכנסיות במושבה. הבולים שנאספו נמכרו ב-75 ליש"ט, סכום שלא הספיק לכיסוי הגירעון התקציבי שאליו נקלעה הכנסייה, ואז תרמה אחת מחברות הקהילה בולים מהסדרה הראשונה כדי לצמצם את הגירעון. פעיל מטעם הכנסייה שהגיע לביתה כדי להודות לה שאל אם נותרו בידיה בולים נוספים, ולאחר חיפוש התגלה מכתב שהיה ממוען לגברת רוז – דיירת נוספת בבית – וזו הסכימה לתרום אותו על אף מצבה הכלכלי הרעוע ועל אף הסכום הגבוה שהציעו הסוחרים.

כאשר הוצגו שתי המעטפות בתערוכת בולים שנערכה בפילדלפיה ב-1976, לרגל ציון מאתיים שנה לעצמאות ארצות הברית, פנה אחד המבקרים לסוחר בולים וביקש ממנו להעריך בולים נדירים שהיו ברשותו. בין השאר היה ברשותו גם הבול בעריך שני סנטים מגיאנה. לאחר שהסוחר שב לביתו הוא נזכר כי הבולים זהים לבולים שנגנבו ממוזאון הדואר בברלין במהלך מלחמת העולם השנייה.

חקירה שנפתחה מטעם האינטרפול הובילה לזיהוי המבקר, וזה טען בחקירתו כי קיבל את הבולים שהציג לסוחר מבני זוג גרמנים שסייע להם לברוח מברית המועצות בעת שהוצב בגרמניה כקצין בצבא האמריקני, וכי נזכר בהם בזכות הידיעה על התערוכה. בסופו של דבר התברר כי במהלך המלחמה הועברו הבולים יקרי הערך מהמוזאון שבעיר המופגזת למכרה סמוך לעיר דרזדן ומאז נעלמו עקבותיהם. בעקבות החקירה הועברו הבולים לשלטונות האמריקניים, ולאחר איחוד גרמניה ב-1990 הושבו למקומם במוזאון הדואר בברלין.

בול שובר שיאים

נשוב לגיאנה הבריטית. בשל תרעומת שהביעו התושבים על שיטת התעריפים הנהוגה – שחייבה אותם בתעריף גבוה עקב ריחוקה של המושבה מאירופה – הוחלט לקבוע את התעריף לפי משקל החבילה ולהנפיק בולים חדשים. על בולים אלה, שהודפסו בלונדון והוכנסו לשימוש ב-1852, כשנתיים לאחר הופעת הבולים הראשונים, הופיעו סמל המושבה, ספינת מפרש והמוטו המושבה בלטינית "damus petimus que vicissim" – "אנחנו נותנים ומצפים לקבל חזרה" – ציטטה משירתו של המשורר הרומי הורטיוס שנבחרה כדי לעודד את התושבים להדדיות ולמעורבות למען הכלל. בשל טעות סופר השתרבבה במלה petimus האות a במקום האות e והשורה קיבלה משמעות סרקסטית – "אנחנו סובלים ומצפים לקבל חזרה".

שנה וחצי אחר כך עוצבו בולים חדשים, חפים משגיאות, שהותאמו לסטנדרטים של בולי התקופה. הבולים במתכונת החדשה – שלראשונה בתולדות המושבה היו משוננים – הודפסו בלונדון בין השנים 1853-1860 ונשלחו למושבה אחת לשנה.

כאשר הגיע משלוח הבולים למושבה ב-1856 נוכחו פקידי הדואר לגלות כי בהיסח הדעת נכתבה בהזמנתם דרישה ל-5,000 בולים במקום לחמישים אלף בולים מכל עריך. כדי למלא את החסר בוצעה הדפסת חירום בבית הדפוס של העיתון המקומי. הבולים הארעיים הכילו מוטיבים דומים לאלה שהיו על הבולים שהונפקו בלונדון, אך הם הודפסו באמצעים פרימיטיביים באמצעות הגלופה ששימשה להדפסת בולי

המושבה הראשונים, ושוב נאלצו פקידי הדואר לחתום עליהם כאמצעי ביטחון. הבול בעריך הנמוך בסדרה – בתעריף מיוחד של סנט אחד – נועד למשלוח עיתונים בתוך העיר והודפס בכמות מצומצמת.

יחיד ומיוחד. עם השנים הועלו תהיות באשר למקוריותו של הבול 'מג'נטה 1 סנט' והתעורר חשד כי מדובר בבול מזויף שערכו המקורי היה ארבעה סנטים. בדיקות מעבדה הוכיחו את מקוריותו

היום ידוע רק בול אחד מסוג זה – המכונה 'מג'נטה 1 סנט' – שהודבק על עיתון שנשלח לאנדרו הנטר בארבעה באפריל 1856. 17 שנים מאוחר יותר חיטט אחיינו ורנון ווהן בן ה-12 בגזירי עיתונים ישנים כדי לאתר בולים שהודבקו עליהם ונתקל בבול הזה. ורנון הביע מורת רוח מאופיו הגס והמיושן של הבול ומכר אותו בסכום זעום לאספן מקומי. ב-1878 מכר האספן את אלבום הבולים שברשותו לתייר בריטי, וזה הניח שלפניו זיוף, שכן

בול מסדרה זאת בעריך של סנט אחד לא היה ידוע לאספנים. לאחר בחינה מדוקדקת נקבע שהבול מקורי, ומאז הוא נמכר מאספן לאספן ובכל פעם שבר את השיא למחירו של בול בודד. באותה שנה הגיע הבול לידי פיליפ פון פרארי, צרפתי בעל אזרחות אוסטרית שנחשב לבעל אוסף הבולים הגדול ביותר בהיסטוריה. לאחר מותו ב-1917 הוריש פרארי את האוסף שלו – שהיה שמור בשגרירות האוסטרית בצרפת – למוזאון הדואר בברלין, אולם ממשלת צרפת הלאימה את האוסף כדי שתמורתו תהווה חלק מהפיצוי על נזקי המלחמה שגרמו הגרמנים. האוסף נמכר במכירה פומבית, והבול יקר הערך מגיאה נמכר ב-1922 לאיל הטקסטיל האמריקני ארתור הינד תמורת כ-36 אלף דולרים.

בשל תקלות שונות נאלצו פקידי הדואר בגיאנה לנקב ב-1882 את בולי הדואר כמקור למקוריותם. במכונת הנקבוב הופיעה המלה specimen (דוגמה) – המשמשת לציון פריטי דואר שלא נועדו לשימוש – ואלה הבולים היחידים בעולם המכילים ניקוב זה דווקא כסימן לתקינותם

בין השנים 1922-1940 נותר הבול באוספו של הינד, ונרקמה סביבו אגדה שלפיה לאחר שחתם עסקה לרכישת בול נוסף מאותו דגם הצית הינד סיגר ושרף את הבול בגפרור הבוער כשהוא מפטיר בפני המוכר כי ברצונו לשמור על מעמדו כאספן של בול שאין לו אח ורע. ב-1940 נרכש הבול על ידי המהנדס פרד 'פוס' סמול תמורת ארבעים אלף דולר, ואז כלל האוסף שלו את כל הבולים שהונפקו אי פעם בגיאנה הבריטית. ב-

1970 נמכר הבול לקבוצת משקיעים מפנסילבניה תמורת 280 אלף דולר, וב-1980 נמכר ב-935 אלף דולר למיליארדר האמריקני ג'ון דו פונט שנהג להפגין את עושרו ברכישת בולים יקרים. ב-1996 רצח דו פונט את מאמן הכושר שלו ונשלח לכלא.

לאחר מותו בכלא ב-2010 ניטש על הבול – ששכב עד אז כאבן שאין לה הופכין בכספת – מאבק משפטי מתקשר בין יורשיו של דו פונט.

ב-2014 הוצע הבול למכירה פומבית ונרכש על ידי סטיוארט ויצמן, מעצב נעליים יהודי אמריקני, בסכום עתק של תשעה מיליון וחצי דולר. ויצמן אינו אספן בולים, אך בהיותו ילד נהג לאסוף עם חבריו בולים באלבומים מודפסים שבהם הוקצה מראש מקום לכל בול, וכאשר הגיע לעמוד עם בול זה הניח כי הוא יוותר ריק לנצח. ויצמן החליט לרכוש את הבול כביטוי לכך שהצליח הודות למרצו ולשאפתנותו לעשות מה שלא האמין שיעשה.

הבול מושאל כיום למוזאון הדואר האמריקני בווישינגטון. אוסף בולי גיאנה שהוצג בירושלים – שאינו כולל כמובן את הבול 'מג'נטה 1 סנט' – שייך לאספן ישראלי אנונימי.

פורסם לראשונה ב'סגולה' - מגזין ישראלי להיסטוריה. ניתן לבקר באתר המגזין - www.segulamag.com.

לתגובות ניתן לפנות לאיתמר עצמון בכתובת azmonitamar@gmail.com

מסיבות תה אירינה בוצ'בר-ציגלמן

זהו מאמר המשך למאמרה של אירינה מגיליון 83.

שעת התה

צ'ארלס השני,
בריטניה, 2010

החל מהמאה ה-16 נעשו ניסיונות לייבא תה מהמזרח למערב, אך רק כעבור כמאה שנים, הסוחרים ההולנדים הצליחו במשימה והכירו לאירופה את המשקה החדש. בשנת 1664 מלך אנגליה, צ'ארלס השני, קיבל תה במתנה לרגל נישואיו לנסיכה הפורטוגזית, קתרינה מברגנזה (Catherine of Braganza). המשקה מצא חן בעיניהם והם החלו לייבא אותו. הראשונים להנות מהתה היו עשירים ואצילים ורק מהמאה ה-18 הפך למשקה פופולרי גם בקרב פשוטי העם.

בריטניה, 2005, סדרת "שינוי
בטעמים בבריטניה". בתמונה -
אישה הודית שותה תה.

במאה ה-19, תה היה סמל לביתיות ולגרעין משפחתי. היסטוריונים שונים טוענים שתה עזר לבריטניה לגבש את האופי שלה ואת הזהות שלה. אבל נוצרה בעיה: בריטניה ניסתה לבסס אידיאלים ביתיים על בסיס מוצר זר שיובא מסין. כדי להתגבר על עניין זה וליצור מקור אספקה "בריטי", היה צורך להרחיב את גבולות האימפריה לאזורים שיכולו ליצור ולספק תה ולאחד את כולם תחת אימפריה אחת.

חלק מהאזורים שנכבשו היו הודו וצ'יילון והמשלוח הראשון של תה משם לבריטניה היה ב-1839. כדי לתת למשקה את הכבוד הראוי, סין הפכה לספקית כלי תה מעודנים ומקושטים. ככל שסט התה הכיל יותר חלקים והיה יותר יפה, כך המעמד של המארחים היה גבוה יותר. באנגלית עד היום מערכת כלים לתה נקראת 'China'. נגרי אנגליה עבדו קשה כדי להכין רהיטים נאותים להגשת תה.

מסיבת תה מהסרט "אליסה
בארץ הפלאות של דיסני",
ארצות הברית 2005

שתיית תה מרגיעה עצבים, עוזרת לפעילות התקינה של הקיבה וגורמת לחברה ככלל להיות יותר חביבה וחברתית ובעלת יכולת לנהל שיח מנומס – האידיאלים של החברה האנגלית. שתיית תה שוברת את המחסומים בין מעמדות סוציאליות ומגדר. שעת התה נקבעה ל-17:00, שעה סבירה בין ארוחת צהריים לבין ארוחת הערב. כדי ליצור תה מושלם קודם כל היה צריך לחמם היטב את הקומקום.

אז שמים כפית תה לכל ספל תה ורק אז מוסיפים מים רותחים ומשאירים לרתוח 5 דקות. סימן מובהק לחוסר נימוס נחשב להוספת חלב לאחר שהתה כבר בספל.

המפגש לטה היווה הזדמנות נהדרת להתעדכן ברכילות ולקבלת מידע. אירוח לטה של השעה 17:00 פיתח תחרות בין המארחות ותיאורים ארוכים ומפורטים על טקסי לטה ניתן למצוא כמעט בכל רומן שנכתב מאמצע המאה ה-18 ועד המאה ה-20. לטה הוגש כמעט תמיד עם כריכים קטנים עם מלפפון, סלמון, ריבת תות או עם עוגיות קטנות. המטרה הייתה לנשנש משהו קטן ולהשאיר מקום לארוחת ערב.

מסיבת לטה של בוסטון

לאחר גילוי אמריקה על-ידי כריסטופר קולומבוס ב-1492, תושבי אירופה סקרנים והרפתקנים עברו להתגורר ביבשת החדשה. הספרדים, למשל, גילו את הפוטנציאל הטמון ביבשת והחלו לייבא לאירופה זהב, קפה, תפוח-אדמה וגם החלו להשליט שלטון ספרדי בדרום אמריקה במקומות כמו מקסיקו. הצלחה זו המריצה גם את צרפת, אנגליה ואת הולנד להגיע ליבשת החדשה. הגל הראשון של האנגלים הגיע לצפון אמריקה בין 1606 עד 1637. עם השנים, התפשטו האנגלים גם לאזורים בדרום-מזרח אמריקה כגון קרוליינה ופלורידה, וכך עד 1713 מספר המושבות עמד על 13 ומנה כמיליון וחצי אנשים. בכל מושבה מונה מושל שתפקידו היה לשמר את החוק האנגלי במושבות. צרפת ואנגליה ניהלו מלחמות על השליטה שלהן בחלקים השונים באמריקה. ב-1763, לאחר שהצרפתים הובסו בקנדה המזרחית, נחתם הסכם שהעניק לאימפריה הבריטית שליטה על כל צפון אמריקה עד המיסיסיפי ועל איי הודו המערבית. אם עלות החזקת צבא ואנשי מינהל עד 1763 הסתכמה בסביבות 70 אלף לירות, אז אחרי ההשתלטות נדרש סכום שגדול פי 5. מלחמה זו עלתה ביוקר ולכן הפרלמנט הבריטי היה לחוץ למצוא מימון לעניין באמצעות המסים מהמושבות ולא רק ממסים ששילמו תושבי בריטניה.

המלך ג'ורג' השלישי,
אנגליה, 2011

בתקופה זו עלו קולות גם בבריטניה וגם באמריקה לקבל עצמאות. מפלגה בריטית ותיקה בשם "ויגס" (Whigs) אהדה את האמריקנים ותמכה בדרישתם לעצמאות והתנגדה למיסוי המושבות. המלך ג'ורג' השלישי שעלה על כס המלוכה ב-1760 שאף לשמר את השליטה על כל המושבות ורצה לנצח את מפלגת "ויגס". המגמה שקידמה מפלגה זו ממחצית השנייה של המאה ה-17 דגלה בזכויות האדם, העצמת היחיד והפרדת דת ומדינה. המהגרים לאמריקה הביאו איתם רעיונות אלה והם השפיעו על חוקים ותקנות שנקבעו בכל מדינה באמריקה והיוו בסיס למגילת העצמאות.

גואדלופה, מפעל לזיקוק סוכר,
צרפת, 1928

האנגלים הביאו לראשונה לטה אמריקה בשנת 1704 ואף דאגו לשמר את מנהג לטה של השעה 17:00. תנועת ההתנגדות החלה להיות פעילה לאחר שהפרלמנט הבריטי קיבל החלטה ב-1764 לגבות מס על סוכר. עד 1763, הממשלה הבריטית ניסתה לא להקשות על המושבה החדשה כדי שהאמריקנים יהיו תלויים יותר במוצרים מבריטניה מאשר ממוצרים ממקומות שונים.

כשנה לאחר העברת החוק על מיסוי של סוכר, יצא "חוק מס הבולים": הצמדת תוויות דואר על מסמכים רשמיים, עיתונים,

חשבונות, אגרות חוב ושטרי-חוב שיש לשלם עליהם מראש במזומן. הממשל אף שלח חיילים כדי לאכוף את החוק. ההתנגדות היתה רבה ואף אלימה. המתנגדים מהמושבות השונות התכנסו בניו-יורק וניסחו עצומה ובה מפורטות הסיבות מדוע חוק זה אינו קביל על המושבות וגם עודדו את הסוחרים להחרים את הסחורה הבריטית. הם שרפו ניירות מבוטלים והסיתו נגד מפיצי בולים. המהלך הצליח והמלך ביטל את החוק ב-4 במרץ 1766.

האמריקנים ניסו את אותו מהלך כדי לבטל את המיסוי על סוכר, אך ניסיון זה לא צלח. ב-1767, פוליטיקאי שאפתן בשם צ'ארלס טאונסנד (Charles Townsend) ראה ב-13 המושבות באמריקה חלק בלתי נפרד מהאימפריה הבריטית ולפיכך, יש לחייבם בתשלום מסים כמו שאר אנשי האימפריה הכפופים לחוק הבריטי. בנוסף למיסוי על סוכר, הוא הוסיף מס חדש על זכוכית, עופרת, צבעים, נייר ועל התה. האמריקנים התקוממו נגד סדרת מסים זו וב-1770 הצליחו להביא לביטול למעט המס על תה.

לא כל האמריקנים הביעו התנגדות לבטל מס זה כדי לא לסכן את היחסים בין בריטניה לבין המושבות באמריקה. המס על התה הפריע לאמריקנים עוד יותר מהמס על הסוכר, כי הם כל כך התרגלו למשקה ולמפגשים שהיו עורכים כדי להתעדכן ברכילות שהפגיעה בהם הייתה בגדר של ירידה באיכות החיים. כדי לשמר מנהג זה, האמריקנים חיפשו שוק חילופי והחלו לייבא או "להבריח" (כפי שהדבר נתפס בעיני הבריטים) תה מהולנד או פשוט נמנעו משתיית תה. מארגני המחאות פרסמו בעיתונים שמות של סוחרים שלא תמכו בחרם על מוצרים מבריטניה, ואלה זכו ליחס עויין מהתושבים שכן הם מסכימים "לשעבד" את המושבות האמריקניות.

מצד שני, נוסעים מאנגליה שביקרו באמריקה סיפרו על האחוזות הגדולות ועל חיי המותרות של האמריקנים והסיקו שאין שום סיבה לא להעלות את המסים. בעיה נוספת הייתה מצבה הכלכלי הקשה של "חברת הודו המזרחית הבריטית" (British East India Company) שבה להרבה אנגלים היו מניות. כדי למנוע את קריסתה האמריקנים היו חייבים להמשיך לרכוש את התה מהאנגלים.

ג'ון הרוארד, שעל שמו נקראת האוניברסיטה, ארה"ב, 1986

החלטה זו כמובן לא התקבלה ברוח טובה על-ידי האמריקנים וכדי להגן על זכויותיהם הייתה עליה משמעותית בלימודי משפטים באוניברסיטת הרוארד (Harvard) – האוניברסיטה הראשונה באמריקה שנוסדה ב-1636 על ידי המועצה של מסצ'וסטס. מ-1770, ההתנגדות הפכה ליותר ויותר אלימה והעמידה את היחסים של אמריקה ובריטניה במציאות מורכבת מאוד. בין המתנגדים הבולטים, שבעיני האמריקנים נקראו פטריוטים, עמד סמואל אדמס (Samuel Adams). הוא ואנשיו טענו שלפרלמנט הבריטי אין שום סמכות בנוגע לאמריקה כי זו לא מיוצגת בפרלמנט ואין להם אפשרות להגן על זכויותיהם בדיונים לקביעת החלטות הנוגעות אליהם.

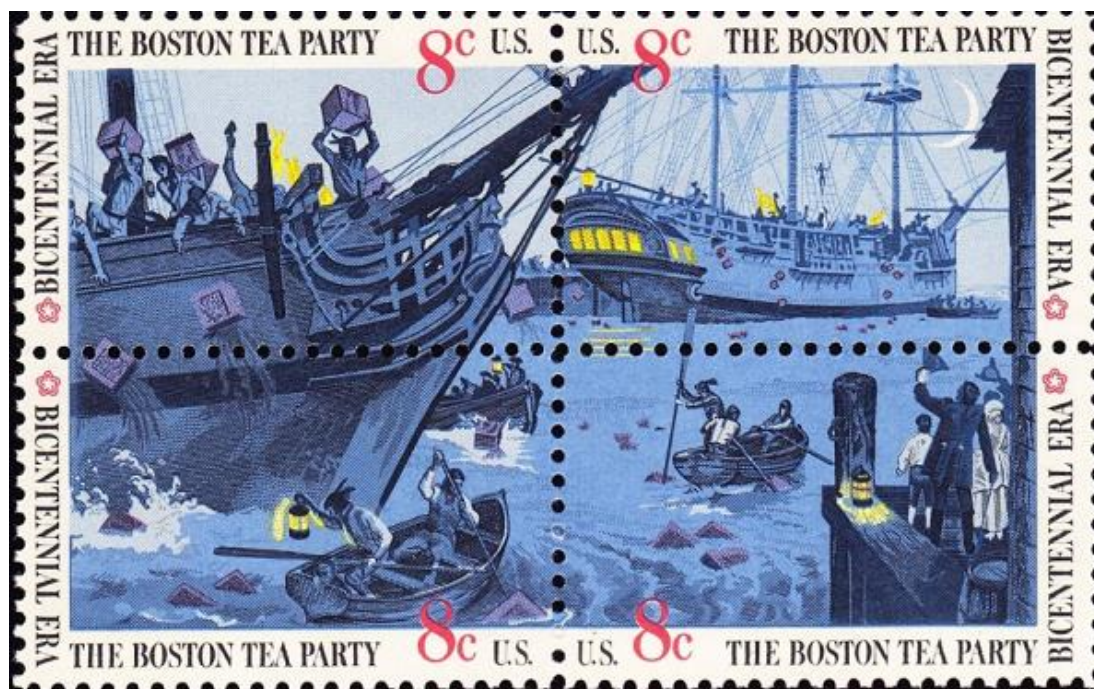
סמואל אדמס, האיילים המלדיביים, 1976

חודשים התרחש
הצדדים הראשון.

המצב היה מתוח מאד וכמעט כל כמה אירוע עם פוטנציאל נזק גבוה לשני

מבין האירועים התרחש ב-5 במארס 1770 כאשר תושבי בוסטון זרקו על החיילים כדורי שלג ומישהו נתן פקודה לירות. באירוע נהרגו 4 תושבי בוסטון והוא כונה "טבח בוסטון". אדמס ניצל אירוע זה לתעמולה כנגד הנוכחות הבריטית. כדי למנוע הדרדרות נוספת במצב, הורה המושל לחיילים לעזוב למבצר. האירוע המשמעותי ביותר של המתנגדים התרחש כשלוש שנים מאוחר יותר ודרבן עוד יותר את האמריקנים להתכנס ולהחליט על גורלם בעצמם.

ב-27 באפריל 1773, קבע הפרלמנט שלחברת הודו המזרחית הבריטית יהיה מונופול על ייבוא תה לאמריקה במחיר נמוך יותר מהמחיר של אותו תה שנמכר באנגליה. הפרלמנט חשב שתושבי אמריקה ישמחו לשלם מחיר מוזל שמגלם בתוכו מס של 3 פני ועדיין נמוך יותר ממה שהיה בעבר. הבריטים ראו בהחלטה זו פתרון שגם ימנע את פשיטת הרגל של החברה וגם יפגע במפעל ההברחות ויבהיר את זכותה של אנגליה לגבות מסים מהמושבות. המתנגדים האמריקנים לא ויתרו כי מבחינתם, הסכמה על תשלום מס זה, גם אם לא גבוה, פירושה קבלה עליהם של שלטון בריטי שממנו בחרו להתנתק ולעבור לחיים חופשיים באמריקה.

בול לציון 200 שנה לאירוע מסיבת התה של בוסטון, ארצות הברית, 1973

עד ל-16 בדצמבר 1773, חברי ההתנגדות קיימו עשרות אספות כדי לדון בצעדים שעליהם לנקוט עם כניסת הספינות עם התה בנובמבר. ב-29 בנובמבר הספינה הראשונה נכנסה לנמל. ב-2 וב-7 בדצמבר, נכנסו לנמל עוד שתי ספינות. ב-16 בדצמבר 1773 לקראת השעה 19:00, 130 אנשי התנגדות, חלקם מחופשים לאינדיאנים ופניהם מוסווים בצבע, השתלטו על הספינות ללא כל הפרעה ותוך שלוש שעות זרקו לאוקיינוס את כל 342 ארגזי התה. כ-5000 תושבי בוסטון ועוד כאלפיים מעיירות קרובות באו לנמל למרות גשם כבד לצפות בפעולה. אירוע זה זכה לשם האירוע "מסיבת התה של בוסטון".

כארבעה חודשים מאז ה"מסיבה" הראשונה, ב-7 במרץ 1774 התרחש אירוע נוסף שבו אנשי בוסטון הבהירו שלא יכנעו ולא יקבלו מוצרים שעליהם הם צריכים לשלם מס לא מוסכם. החדשות על שתי ה"מסיבות" כמובן שלא התקבלו ברוח טובה אך הבריטים פחדו שענישה כבדה מדי תוביל להתאחדות המושבות ותגרור עימות צבאי. היה גם חשש מפניית האמריקנים לצרפת או לספרד כדי שיתמכו בהם במאבקם נגד בריטניה. מנגד, בריטים מסויימים חשבו שיש מקום להחמיר עוד יותר עם בוסטון כדי להראות דוגמה לאחרים ולהניע מושבות אחרות מלנקוט במעשים כלשהם נגד ממשלת בריטניה.

הכרזת העצמאות, ארצות הברית, 1869

וכך האופוזיציה באנגליה חששה מכוונת ההתנתקות של האמריקנים וניסתה בכל כוחה להשפיע בפרלמנט על מנת למנוע אסון. הם הציעו למשוך את כל הכוחות הבריטים מאמריקה, להגיע להסכם בנוגע למענקים שאמריקנים מרצונם החופשי ירצו לתת לבריטניה כדי שזו תכיר בניהול עצמאי מסוים של אמריקה. פרנקלין וג'פרסון חשבו שמדובר בהצעה טובה כי גם הם חשבו שכדאי להשיג את מטרותיה של אמריקה בדרכי שלום. בסופו של דבר, הפרלמנט הבריטי הצביע נגד ההצעה ואמריקנים ראו בזאת אישור שאין להימנע מהפעלת כוח כדי להשיג עצמאות.

ארצות הברית, 1967

המלחמה פרצה בסוף 1774 וב-1777, צרפת התייצבה לצידה של אמריקה במלחמה נגד האויב הנצחי שלה – בריטניה. סמואל אדמס כתב עוד ב-27 ספטמבר 1773 שאמריקה חייבת לכנס "קונגרס של מדינות אמריקה" ולכתוב חוקה שאותה יפיקו בכל העולם. בפגישה של 12 נציגים של 12 קולוניות אמריקניות ב-5 בספטמבר 1774 אמצו מגילת זכויות וקידום צעדי ניתוק מבריטניה. ב-18 באפריל 1775 התרחש הקרב הראשון שסימל

את תחילתה של מלחמת העצמאות של אמריקה. קולונל ג'ורג' וושינגטון (George Washington) מונה למפקד העליון של המושבות המאוחדות. כחודשיים אחרי הקרב זה וקרבות אחרים, שלחו אנשי הקונגרס "עצומת ענף הזית" למלך ג'ורג' השלישי כדי למצוא דרך לפיוס. המלך סירב ומ-22 בדצמבר 1775 הפרלמנט הבריטי הכריז על ניתוק יחסים.

ארצות הברית, 1968

תומס פיין (Thomas Paine), פילוסוף ופעיל פוליטי חיבר בינואר 1776 קונטרס שהיווה השראה לכתיבת מגילת העצמאות כמה חודשים אחרי. בחיבור זה טען פיין ששלטון מלוכני "היא צורת ממשל מוגנחת" ועדיפה רפובליקה עצמאית. הוא גם קרא למלך ג'ורג' השלישי "הבריון המלכותי של בריטניה הגדולה". הוא הבהיר שאמריקה אינה מעוניינת להיות מעורבת בסכסוכים שנמצאים ביבשת אחרת ולשם כך עליה להיות ברשות עצמה.

אמריקה הכריזה על עצמאותה ב-4 ביולי 1776. אחרי ההכרזה, האמריקנים דרשו נאמנות לאמריקה והחשיבו נאמנות למלך כבגידה.

גליונית לציון 200 שנה להכרזת העצמאות, ארצות הברית, 1976

ארצות הברית,
1993

אדם נוסף שנחשב לאחד מהמנהיגים הבולטים של התומכים בעצמאות הוא תומס ג'פרסון (Thomas Jefferson). הוא זה שחיבר את הכרזת העצמאות שמבוססת על חיבורו משנת 1774 על זכויותיה של אמריקה והיה הנשיא השלישי של אמריקה.

וכך הכריזו 13 מדינות של אמריקה ב-1776: "מקובלות עלינו אמיתות אלה כמוכחות מאליהן, שכל בני-האדם נבראים שווים במעלה, שיוצרם העניק להם זכויות מסוימות שאין להפקיען וביניהן הזכות לחיים ולחופש ולרדיפת אושר." חוקת ארצות הברית הוכרזה ב-17 בספטמבר 1787 ובה פירוט על סמכויות הממשל והתאמתו לאידיאליים של חוק-טבע שעליו נלחמה מפלגת "ויגס" שפירושו אפשרות להתאים את שיטת הממשל להיגיון ולחוקי טבע.

לתגובות ניתן לפנות לאירינה בוצ'בר-ציגלמן בכתובת
irina.bochevar@mail.huji.ac.il

חידון מספר 101

איזו מדינה?

ארגון האומות המאוחדות (האו"ם) הנפיק
סדרת בולים ארוכה של דגלי המדינות
החברות בו.

של איזו מדינה הדגל הנראה בבול?

מי האישה?

מי היא האישה הנראית בבול?
באיזו מדינה שימשה כמלכה?
איזה משפט מפורסם, שהיא מעולם לא
אמרה, יוחס לה?
מה היה סופה?

זהה את האתר

איך נקרא מבנה זה?
באיזו עיר הוא נמצא?
למה הוא משמש?

את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 בינואר.
הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות
יוגל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות
לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

פתרון חידון מספר 100

איזו מדינה?

זהו דגלה של אירלנד. הירוק הוא הצבע האירי המסורתי, הכתום מסמל את **וויליאם מאוראנז'** (מי שהביא את הפרוטסטנטיות לאירלנד) והלבן את השלום ביניהם.

מי האיש?

האיש הנראה כאן הוא **ד"ר דייוויד ליווינגסטון**, מגלה ארצות סקוטי שחקר את אפריקה ועסק בהפצת הנצרות שם. ליווינגסטון חיפש את מקורות הנילוס, והיה האירופאי הראשון שהגיע אל מפלי ויקטוריה.

זהה את בעל החיים

הציפור הנראית בבול היא הדוכיפת. ניתן לזהות אותה על פי הציצית הכתומה אשר לראשה. האם ידעתם כי הדוכיפת היא הציפור הלאומית של ישראל?

בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלה שמו של ירין הדר בן ה-13. ירין זוכה בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.

מכתבים למערכת – לכל תגובה, הצעה או שאלה ניתן לפנות אלינו בכתובת
nosonchik@gmail.com